

تأثیر رفتار اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان

رضا معصومی‌راد^۱

چکیده

هدف این مقاله بررسی تأثیر رفتار اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان است. بدین منظور با استفاده از روش تحقیق پیمایشی، تعداد ۱۷۷ نمونه انتخاب و داده‌ها از طریق پرسش‌نامه محقق ساخته دارای اعتبار و روایی مناسب، گردآوری و با استفاده از روش رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاکی از آن است که بیش از دو سوم از اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان، در دوره‌های آموزشی مرتبط با رفتار اطلاع‌یابی شرکت نکرده‌اند. مهارت اطلاع‌یابی بیش از ۵۰ درصد از اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان در سطح کم، ۳۸ درصد در سطح متوسط و ۱۲ درصد در سطح زیاد است. عملکرد پژوهشی ۲۸/۸ درصد از اعضای هیئت علمی این دانشگاه در سطح ضعیف، ۶۵/۵ درصد در حد متوسط و ۵/۶ درصد در سطح خوب است. تحلیل رگرسیون چند متغیره حکایت از تأثیر معنی‌دار آموزش، مهارت اطلاع‌یابی و میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی (با ضریب تعیین ۰/۶۲) بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان دارد.

واژه‌های کلیدی

رفتار اطلاع‌یابی، عملکرد پژوهشی، اعضای هیئت علمی، دانشگاه گیلان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۲/۲۰

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۱/۲۲

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه گیلان.

masoumirad@guilan.ac.ir

❖ **مقدمه**

❖ سال هفتم، شماره سی و سوم، بهار ۱۳۹۵

گسترش، تنوع و پیچیدگی روش‌ها، سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای تولید، تحلیل و نگهداری داده‌ها و اطلاعات موجب شد تا کسب و تولید دانش بدون آشنایی و تسلط کافی به آنها دشوار شود و به همین دلیل فعالیت پژوهشی محققان، تا حد زیادی در گرو کسب مهارت‌های اطلاعاتی باشد. مهارت‌های اطلاعاتی، به محققان و اساتید دانشگاه‌ها، کمک می‌کند تا در مدت اندک، منابع، مراجع و اطلاعات معتبر مرتبط با مسائل پژوهشی خود را از بین پایگاه‌های متعدد و متنوع اطلاعاتی، شناسایی، دسته‌بندی و فهرست کنند و از محتوای آنها به نحو بهینه بهره‌گیرند. به بیان دیگر، توسعه روش‌ها و ابزارهای پژوهش، تحلیل، نگهداری و بازیابی داده‌ها و اطلاعات موجب شد تا مهارت بهره‌گیری از این روش‌ها و ابزارها خود به‌منزله تخصصی مستقل باعنوان اطلاعاتی مطرح شود به گونه‌ای که موفقیت در فعالیت‌های علمی و پژوهشی، بدون برخورداری از این دانش و مهارت به امری دشوار بدل شده و کسب مهارت اطلاعاتی برای پژوهشگران و کادر علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی ضروری باشد. امروزه محققان به ابزارها و مهارت‌هایی نیاز دارند تا بتوانند به سهولت از بین حجم وسیع اطلاعات آنچه را که متناسب با نیازشان است، برگزینند (روس، ۱۳۷۹) و به موازات افزایش حجم و گستره تولید اطلاعات، نیاز آنها به مهارت‌های اطلاعاتی، نیز افزایش می‌یابد (بیتز، ۱۹۸۹: ۴۲۴). در اثر گسترش شبکه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی، محققان ناگزیرند اغلب بدون حضور یک واسط انسانی و به اتکای مهارت و دانش کافی خودشان درباره‌ی اصول و مهارت‌های جست‌وجو و بازیابی اطلاعات به کاوش در شبکه‌های اطلاعاتی و سایر منابع الکترونیکی بپردازند (کوشا، ۱۳۸۱: ۱) امکانات اطلاعاتی شریطی را به‌وجود آورده تا محققان و جست‌وجوگران منابع علمی بتوانند صدها استناد یا منبع اطلاعاتی را در مدتی کوتاه‌تر از زمانی که صرف یافتن یک استناد در نظام سنتی و دستی می‌شود، به وسیله امکانات الکترونیک و رایانه‌ای بازیابی کنند (نوروزی، تلخایی و علی‌پور حافظی، ۱۳۸۹: ۸۲).

بر اساس تحقیقات انجام شده (دیلمقانی ۱۳۷۵، نورمحمدی ۱۳۷۶، مکی‌زاده ۱۳۷۸، جهانگیر ۱۳۷۹، سلاجقه ۱۳۸۴، مختارپور ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷، مقدس‌زاده ۱۳۸۷، نوروزی و علی‌پور ۱۳۸۹) یکی از مسائل و مشکلات عمده بخش قابل توجهی از محققان و اعضای هیئت علمی، ضعف مهارت‌ها و آگاهی‌های آنها از منابع علمی و اطلاعاتی است که بخش گسترده‌ای از آن را می‌توان به صورت رایگان به‌دست آورد و در راستای فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی از آنها بهره‌گرفت.

طبق تعریف، رفتاری که فرد در مسیر دستیابی به پاسخ سؤالات و نیز کشف دانسته‌های جدید از خود نشان می‌دهد «رفتار اطلاع‌یابی» خوانده می‌شود (داورپناه، ۱۳۸۱). اطلاع‌یابی فرایندی است که در آن فرد از سمت مجهولات و نادانسته‌ها به سمت دانش و آگاهی حرکت می‌کند (ادهمی، ۱۳۸۳) (ویلسون^۱، ۲۰۰۰). رفتار اطلاع‌یابی انسان را عبارت از فرایندی می‌داند که در تعامل دائمی با افراد، شبکه‌های اجتماعی، موقعیت‌ها و بافت‌های گوناگون شکل گرفته و معتقد است که این بافت و موقعیت اجتماعی است که به وجود آورنده نیاز اطلاعاتی است و فرد را به استفاده از منابع دسترس‌پذیر مشخصی محدود می‌کند. همچنین، رفتار اطلاع‌یابی را عبارت از فرایندهای درونی و عوامل بیرونی دانسته‌اند که بر جست‌وجوی اطلاعات تأثیر گذاشته و روش‌های فردی پاسخ‌گویی به نیازهای اطلاعاتی را دستخوش تغییر می‌نماید (نوروزی چاکلی، ۱۳۸۵: ۱۵۱-۱۵۲). کریکلاس^۲ (۱۹۸۳) اقدام فردی را که برای شناسایی پیامی در پیوند با نیازی ادراک‌شده صورت می‌پذیرد، رفتار اطلاع‌یابی می‌داند. تیلور^۳ (۱۹۸۵) رفتار اطلاع‌یابی را عبارت از مجموعه فرایندهایی می‌داند که در نهایت به اطلاعات سودمند منجر می‌شوند (به نقل از: نوروزی چاکلی، ۱۳۸۵: ۱۵۷).

از نظر مارچینینی^۴ (۱۹۹۵) اطلاع‌یابی روندی است که در آن فرد هدفمندانه برای تغییر موقعیت دانش در تلاش است. وی ویژگی اطلاع‌یابی را حل مسئله می‌داند. اطلاع‌یابی فرایندی است که از نیاز اطلاعاتی آغاز شده و طی مراحل اسناد و منابع اطلاعاتی با استفاده از راهبردی معین جست‌وجو شده، اطلاعات مورد نیاز پس از استخراج بازبینی و بررسی شده و در نهایت اطلاعات موردنظر بازیابی می‌شوند و به حل مسئله منجر خواهد شد. همچنین اطلاع‌یابی الگوریتمی است مرحله به مرحله که مسیری را از بیان درخواست به سمت دریافت پاسخ طی می‌کند و در این میان میانجی‌های کاوش با تجزیه، تحلیل، تصفیه، توسعه، تبدیل و ترجمه درون‌دادها و نتایج در به نتیجه رسیدن کاوش سهم مؤثری دارند (ادهمی، ۱۳۸۳؛ نویدی، ۱۳۸۶).

تاکنون پژوهش‌های زیادی در زمینه بررسی الگوها و رفتارهای اطلاعاتی محققان صورت گرفته است. این پژوهش‌ها، بیشتر نشان داده‌اند که محققان از سطوح متفاوتی از دانش و سواد اطلاع‌یابی برخوردارند و تحت تأثیر عوامل مختلف، رفتارهای اطلاع‌یابی متفاوتی را از خود بروز می‌دهند (نوروزی و همکاران، ۱۳۸۹). در پژوهشی به بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت

1. Wilson
2. Krikelas
3. Talor
4. Marchionini

علمی دانشگاه اراک در استفاده از اینترنت پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد مهم‌ترین اهداف جست‌وجوی اطلاعات را اعضای هیئت علمی برای اهداف پژوهشی، آموزشی و روزآمد کردن اطلاعات تخصصی انجام می‌دهند. بیشترین استفاده از مجلات الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی بوده است. وب، پست الکترونیکی و اتاق‌های گفت‌وگو، مهم‌ترین امکانات اینترنت و موتورهای جست‌وجو، نشانی منابع اطلاعاتی و ابرموتورهای جست‌وجو کارآمدترین ابزار جست‌وجو هستند. همچنین جست‌وجوی پیشرفته، جست‌وجوی کلیدواژه‌ای و جست‌وجوی ساده پرکاربردترین شیوه‌های جست‌وجوی اطلاعات در اینترنت هستند.

نوروزی چالکی (۱۳۸۰) در مقاله خود با عنوان «بررسی بهره‌گیری پژوهشگران دانشگاه تربیت مدرس از وب جهان گستر» به این نتیجه رسید که ۳۷/۸۴ درصد از افراد برای دسترسی به اطلاعات مورد نظر در وب از موتورهای کاوش و ۳۳/۴۷ درصد از آنها با وارد کردن نشانی صفحه خانگی مستقیماً وارد وب سایت مورد نظر شده و بعد به جست‌وجوی کلید واژه‌ای در آن می‌پردازند. استفاده از پیوندهای فرامتنی با ۱۳/۹۴ درصد و پست الکترونیکی با ۱۲/۳۵ درصد در مرحله بعدی قرار گرفتند. در پژوهش مذکور مشخص شد که درصد کمی از افراد، متناسب با نیازهای خاص خود به موتورهای کاوش تخصصی مراجعه می‌کنند.

یافته‌های پژوهش مختارپور (۱۳۸۶) با عنوان «بررسی و مقایسه رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری در دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز» حاکی از آن است که تمامی دانشجویان تحصیلات تکمیلی بدون استثناء از اینترنت به‌منزله مجرای اطلاعاتی جدید بهره می‌برند. موتورهای جست‌وجوی گوگل و یاهو بیشترین درصد استفاده را به خود اختصاص داده است. «عدم دسترسی به منابع» در میان اعضای هر دو گروه از دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری به ترتیب با ۶۹ و ۵۴ درصد فراوانی، در صدر مشکلات دانشجویان در استفاده از منابع اطلاعاتی قرار دارد.

کرمی، واحدی فیروزآبادی و جعفری (۱۳۸۷) در پژوهشی به روش پیمایشی و با استفاده از پرسش‌نامه به بررسی «رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزآباد» پرداختند. بر اساس نتایج تحقیق ۶۶/۴ درصد از اینترنت در کارهای پژوهشی و آموزشی خود استفاده می‌کنند. ۸۲/۷ درصد برای کسب اطلاعات با متخصصان و پژوهشگران داخلی و خارجی ارتباطی ندارند. ۸۰/۶ درصد کتابخانه این دانشگاه را در اطلاع‌رسانی از منابع و

امکانات جدید کتابخانه فعال ندانسته و بنابراین مراجعه‌چندانی به آن ندارند.

مقدس‌زاده (۱۳۸۷) در پژوهشی پیمایشی با عنوان «بررسی میزان سواد اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد»، با استفاده از پرسش‌نامه به بررسی مهارت‌های سواد اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد پرداخته و با مطالعه ۲۳۰ نفر نشان داده است که ۸۹/۳ درصد از اعضای هیئت علمی در زمینه درک درست نیاز اطلاعاتی، از مهارت زیاد و خیلی زیاد برخوردارند. ۸۹/۲ درصد دارای مهارت زیاد و خیلی زیاد از نظر راهبردهای جست‌وجوی اطلاعات هستند. ۴۸/۳ درصد در مورد مهارت مکان‌یابی و دستیابی به اطلاعات در حد متوسط بوده و ۷۷/۲ درصد نیز دارای مهارت زیاد و خیلی زیاد در استفاده از اطلاعات هستند. ۷۶/۲ درصد در ترکیب اطلاعات جدید با دانسته‌های قبلی خود از مهارت زیاد و خیلی زیاد برخوردارند و ۷۹ درصد از پاسخ‌دهندگان نیز مهارت خود را از لحاظ ارزیابی نتیجه فرایند جست‌وجو در مورد رفع نیاز اطلاعاتی‌شان، زیاد و خیلی زیاد دانسته‌اند. در نهایت با جمع‌بندی کلی داده‌ها و نتایج بدست آمده، مشخص شد که میزان سواد اطلاعاتی ۸۵/۲ درصد از پاسخ‌دهندگان زیاد و خیلی زیاد است. در عین حال ۵۲/۵ درصد نیاز به آموزش برای کسب مهارت‌های سواد اطلاعاتی را زیاد و خیلی زیاد برآورد کرده بودند.

مختارپور (۱۳۸۷) در پژوهشی پیمایشی با عنوان «بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی پرستاران شاغل در بیمارستان‌های آموزشی شهرستان رشت»، نشان داد که میزان مراجعه و استفاده از کتابخانه بین پرستاران بیمارستان‌های آموزشی شهرستان رشت، به رغم وجود کتابخانه در این‌گونه بیمارستان‌ها، بسیار پایین است (۵۵ درصد از پاسخ‌دهندگان اعلام کرده‌اند که به ندرت از کتابخانه استفاده می‌کنند). از سوی دیگر، بررسی‌ها نشان داد که ۱۲۶ نفر از پرستاران مطالعه شده، با وجود منابع انگلیسی زبان فراوان در حوزه پزشکی و همین‌طور کمبود منابع تخصصی پزشکی به زبان فارسی، ترجیح می‌هند منابع اطلاعاتی خود را به زبان فارسی مطالعه کنند. از مجموع ۱۴۴ پرستاری که به پرسش‌نامه پاسخ گفتند، تنها ۶۱ درصد با اینترنت آشنایی داشته و از آن بهره می‌برند و در نهایت اینکه کمبود وقت و عدم آشنایی کافی با زبان انگلیسی هر یک با ۷۶ و ۵۷ درصد میانگین ارزش، مهم‌ترین موانع و مشکلات موجود بر سر راه استفاده از منابع اطلاعاتی از سوی پرستاران اعلام شد.

علاوه بر مطالعاتی که به آنها اشاره شد، بیشتر به سنجش مهارت‌ها و رفتارهای اطلاع‌یابی

محققان، پژوهشگران و اعضای هیئت علمی متمرکز بوده‌اند، مطالعات دیگری نیز به بررسی عوامل مؤثر بر فعالیت پژوهشی و یا بهره‌وری پژوهشی و یا کارایی پژوهشی توجه کرده‌اند. رازقی در پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد (۱۳۷۵) به بررسی عوامل مؤثر بر فعالیت پژوهشی اساتید دانشگاه تهران پرداخته و در طول آن عوامل درون نهاد علمی و خارج از آن بر فعالیت پژوهشی بررسی شد. عزیزی (۱۳۹۲) به بررسی راه کارهای بهبود عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی در علوم انسانی پرداخته و توانمندسازی و تقویت بنیه‌های حرفه‌ای اساتید را در بهبود عملکرد پژوهشی آنها مؤثر ارزیابی کرده است.

مدل نظری

مدل نظری تحقیق ملهم از دیدگاه نظری عاملیت باور است که بر مبنای آن وضعیت و موقعیت فرد و تغییرات آن بر حسب ویژگی‌های فردی تبیین می‌شود. در نتیجه، عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان ناشی از آموزش‌ها، مهارت‌ها، تلاش، پشتکار و خلاقیت اعضای هیئت علمی دانشگاه دانسته می‌شود. این مدل نظری بر ابعاد کنش‌گرایانه نظریه پیر بوردیو (۱۹۷۷)، اتکا دارد که در آن سرمایه فرهنگی، دانش، مهارت و عادت‌واره‌های فرد در میدان‌های مختلف رقابت موجبات موفقیت یا عدم موفقیت وی را فراهم می‌کنند. براساس نظریه بوردیو، عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی متأثر از رفتار اطلاع‌یابی عاملی فردی است که خود در سه بعد میزان آموزش و دانش پژوهشی و اطلاع‌یابی، میزان تسلط به مهارت‌های اطلاع‌یابی و میزان استفاده و مراجعه به منابع و پایگاه‌های علمی و اطلاعاتی تعریف شده است. بر این مبنا سه فرضیه دو متغیره و یک فرضیه چند متغیره بررسی و آزمون می‌شود. مدل مفهومی تحقیق به شکل زیر ترسیم شده است.

نمودار: مدل نظری تحقیق

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه کلی: عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان متأثر از رفتار اطلاع‌یابی

است و رفتار اطلاع‌یابی متشکل از آموزش‌های تخصصی اطلاع‌یابی، مهارت اطلاع‌یابی و میزان استفاده از امکانات علمی و اطلاعاتی است. برگرفته از فرضیه اصلی فوق سه فرضیه جزئی به شرح زیر مطرح شده است:

۱. بین میزان شرکت در دوره‌های آموزشی اطلاع‌یابی و عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی رابطه معنادار وجود دارد؛
۲. بین میزان تسلط به مهارت‌های اطلاع‌یابی و عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی رابطه معنادار وجود دارد؛
۳. بین میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی و عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی رابطه معنادار وجود دارد.

روش تحقیق

در این پژوهش با استفاده از روش پیمایشی، تأثیر مهارت اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان بررسی شده است. بدین منظور ضمن سنجش میزان مهارت‌های اطلاع‌یابی و توانایی‌های هیئت علمی در بهره‌گیری از منابع علمی - پژوهشی و پایگاه‌های اطلاعاتی و نیز سنجش فعالیت پژوهشی آنها، رابطه این دو متغیر بررسی شده و از طریق تحلیل رگرسیون معنادار بودن تأثیر مهارت اطلاع‌یابی بر فعالیت پژوهشی آزمون شده است. در این تحقیق، نتایج حاصل از ۱۷۷ پرسش‌نامه، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. پرسش‌نامه‌های تحقیق برای کلیه اعضای هیئت علمی هم به صورت فیزیکی و هم به صورت الکترونیکی ارسال شد و با پیگیری اداری و نیز ارسال نامه الکترونیکی بیش از یک سوم پرسش‌نامه‌ها در مهلت تعیین شده به صورت کامل تکمیل و عودت داده شد.

دو متغیر مهارت اطلاع‌یابی و عملکرد پژوهشی هر کدام در قالب چند سنجح بررسی شد. برای سنجش اعتبار مقیاس مهارت اطلاع‌یابی و نیز عملکرد پژوهشی از روش تحلیل عاملی استفاده شد و شاخص کی. ام. او^۱ محاسبه شد. بر مبنای این محاسبه سنجح‌های مناسب برای اندازه‌گیری مهارت اطلاع‌یابی و عملکرد پژوهشی در پرسش‌نامه استفاده شد. مقدار شاخص کی. ام. او برای مهارت اطلاع‌یابی ۸۷ درصد و برای فعالیت پژوهشی ۶۳ درصد در حد مطلوب و مناسب بدست آمد. همچنین

1. kmo

به منظور سنجش پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آلفا برای مهارت اطلاع‌یابی ۹۵ درصد و برای فعایت پژوهشی ۷۳ درصد بدست آمد. در نتیجه اعتبار و پایایی ابزار اندازه‌گیری تأیید شد.

نتایج تحقیق

۱. اطلاعات دموگرافیک

در این پژوهش بیش از یک سوم (۱۷۷ از ۵۰۵ نفر) از اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان به پرسش‌نامه‌های تحقیق به‌طور کامل پاسخ دادند که ۸۳/۱ درصد از آنها مرد و مابقی یعنی ۱۶/۹ درصد از اعضای هیئت علمی زن بودند. همچنین از نظر مرتبه علمی، ۱۱/۳ درصد از پاسخ‌گویان در مرتبه مربی، ۷۹/۱ درصد در مرتبه استادیاری، ۷/۳ درصد در مرتبه دانشیاری و ۱/۱ درصد نیز در مرتبه استادی بودند. ۱/۱ درصد نیز مرتبه علمی خود را مشخص نکردند. توزیع پاسخ‌گویان در دانشکده‌های مختلف دانشگاه نیز به شرح جدول ۱ است که نشان می‌دهد ۳۷/۳ درصد از آنها عضو هیئت علمی دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ۱۹/۲ درصد دانشکده فنی و مهندسی و ۱۷/۵ درصد نیز در دانشکده علوم کشاورزی شاغل هستند که در مجموع بیش از ۷۴ درصد از پاسخ‌گویان را تشکیل می‌دهند.

جدول ۱. توزیع پاسخ‌گویان به تفکیک دانشکده

دانشکده	تعداد	درصد
انسانی	۶۶	۳۷/۳
پایه	۲۲	۱۲/۴
کشاورزی	۳۱	۱۷/۵
فنی	۳۴	۱۹/۲
تربیت بدنی	۸	۴/۵
معماری	۸	۴/۵
ریاضی	۳	۱/۷
گیلان‌شناسی	۵	۲/۸
جمع	۱۷۷	۱۰۰

۲. شرکت در دوره‌های آموزشی اطلاع‌یابی

یکی از ابعاد رفتار اطلاع‌یابی تلاش فرد برای کسب دانش و مهارت‌های مرتبط است که اغلب از طریق آموزش یا شرکت در دوره‌های آموزشی حاصل می‌شود. به همین منظور اغلب دانشگاه‌ها و مراکز علمی - آموزشی و پژوهشی برای اعضا و کارکنان خود آموزش‌های ضمن

خدمت روش تحقیق و پژوهش و نیز مهارت‌های اطلاع‌یابی را برگزار می‌کنند. جدول زیر نشان می‌دهد که نمونه‌های تحقیق در کدام‌یک از دوره‌های آموزشی که به منظور توانمندسازی اعضای هیئت علمی در زمینه اطلاع‌یابی و سواد اطلاعاتی برگزار شده است، شرکت کرده‌اند.

جدول ۲. شرکت در دوره‌های آموزشی مربوط به سواد اطلاعاتی

خبر	بلی	دوره‌های آموزشی
۴۷/۵	۵۲/۵	کارگاه مقاله‌نویسی
۳۹	۶۱	کارگاه جست‌وجو در پایگاه‌های علمی و اطلاعاتی
۶۶/۷	۳۳/۳	اینترنت و کار با موتورهای جست‌وجو
۸۴/۷	۱۵/۳	مهارت‌های مختلف کار با رایانه به‌ویژه ویندوز، آفیس
۶۷/۲	۳۲/۸	کارگاه‌های روش تحقیق
۸۸/۱	۱۱/۹	کارگاه پروپوزال‌نویسی
۷۵/۱	۲۴/۹	دوره‌های آموزش نرم‌افزارهای تخصصی
۷۱/۲	۲۸/۸	دوره آموزشی مدیریت منابع علمی و استناددهی
۶۷/۴	۳۲/۶	میانگین

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که فقط ۳۲/۶ درصد از اعضای هیئت علمی بررسی شده در دوره‌های آموزشی برگزار شده شرکت کرده و مابقی یعنی بیش از دو سوم در این کلاس‌ها شرکت نکرده‌اند. بیش از ۵۲ درصد از پاسخ‌گویان در دوره مقاله‌نویسی، ۶۱ درصد در کارگاه جست‌وجو در پایگاه‌های علمی و اطلاعاتی، بیش از ۳۳ درصد در کلاس‌های مرتبط با اینترنت و کار با موتورهای جست‌وجو، نزدیک به ۳۳ درصد کارگاه‌های روش تحقیق و نزدیک به ۲۹ درصد در دوره آموزشی مدیریت منابع علمی و شیوه‌های استناددهی شرکت کرده‌اند. بین دوره‌های فوق، مهارت‌های مربوط به آفیس شامل نرم‌افزار ورد، پاورپوینت، اکسل، ایمیل و ... از مهم‌ترین قابلیت‌هایی هست که یک محقق و عضو هیئت علمی لازم است واجد آنها باشد. پس از آن مهارت‌های مربوط به روش تحقیق، روش پروپوزال‌نویسی و روش مقاله‌نویسی و شیوه‌های استناددهی و مدیریت منابع که خود دارای نرم‌افزارهای تخصصی مرتبط است، قرار دارد که در کنار نرم‌افزارهای تخصصی تحلیل داده‌ها به محققان و اعضای هیئت علمی کمک می‌کنند تا نیازهای اطلاعاتی و پژوهشی و همچنین تولید و انتشار گزارش‌های مربوط به آنها را به مؤثرترین شیوه‌ها برآورده سازند.

۳. مهارت اطلاع‌یابی

دومین بعد رفتار اطلاع‌یابی را مجموعه‌ای از مهارت‌های جست‌وجوی اطلاعات تشکیل می‌دهند که هر فرد قادر به به‌کارگیری مقادیر خاصی از آنهاست. در این بعد فرد آموزش‌های

گذشته را در عمل بکار گرفته و از طریق آن کیفیت رفتار خود را ارتقاء می‌بخشد. بی‌شک مهارت‌های جست‌وجوی اطلاعات در دنیای امروزی به رایانه‌ها و اینترنت وابستگی زیادی پیدا کرده‌اند و بنابراین بدون آشنایی و تسلط به رایانه و نرم‌افزارهای آن، کسب مهارت‌های اطلاع‌یابی نیز امکان‌پذیر نخواهد بود. افرادی که از مهارت‌های بالایی در زمینه سخت‌افزار و نرم‌افزار و منطق برنامه‌نویسی و مهارت‌های مربوط به کار با سیستم‌های عامل و نرم‌افزارهای آفیس و اینترنت برخوردارند، بهتر می‌توانند از قابلیت‌های آن در رفع نیازهای اطلاعاتی خود بهره‌گیرند. از این‌رو، در سنجش مهارت اطلاع‌یابی بیشتر به مهارت‌هایی توجه شد که به رایانه نیز مرتبط بودند. در جدول زیر میزان مهارت اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی در هر یک از سنجه‌های آن که در قالب طیف لیکرت اندازه‌گیری شد، ارائه شده است.

بر اساس نتایج تحقیق، ایجاد و مدیریت پست الکترونیک و دریافت و ارسال ایمیل، دانلود کتاب و مقاله، کار با نرم‌افزارهای آفیس مانند پاورپوینت و ورد، جست‌وجوی سریع و آسان منابع، اطلاعات مورد نیاز در فضای اینترنت، نصب نرم‌افزارهای تخصصی، کار با نرم‌افزارهای تخصصی مربوط به رشته تحصیلی، تبدیل فرمت فایل‌ها به یکدیگر، هشت قابلیت مهم اعضای هیئت علمی است که وابسته به رایانه و اغلب مربوط به مهارت‌های جدید اطلاع‌یابی است و به ترتیب در رتبه‌های ۱ تا ۸ قرار گرفته است. پس از آن، جست‌وجوی سریع و آسان منابع و اطلاعات مورد نیاز در کتابخانه در مقام نهم قرار گرفته است که جزو مهارت‌های سنتی اطلاع‌یابی محسوب می‌شود و با توجه به مراجعه محققان به کتابخانه کماکان یکی از مهم‌ترین مهارت‌هایی است که باید جست‌وجوگران اطلاعات از آن برخوردار باشند. کار با نرم‌افزار اکسل که به محققان کمک می‌کند به نمودارها و محاسبات آماری مورد نیاز خود در گزارش‌های تحقیقاتی دست یابند، در رتبه دهم قرار گرفته است. یکی از مهارت‌های مهم برای کاربران این است که بتوانند فرمت اطلاعات موجود در وب را به فرمت دلخواه خود درآورند. این مهارت در رتبه ۱۱ قرار دارد و ۳۷/۸ درصد از پاسخ‌گویان مهارت خود را در این زمینه کم و بسیار کم ارزیابی نمودند. آشنایی و کار با نرم‌افزارهای مربوط به مدیریت منابع و ارجاع‌دهی که برای محققان و اعضای هیئت علمی بسیار ضروری و مفید است، بین اغلب پاسخ‌گویان ضعیف و یا بسیار ضعیف است، به طوری که ۶۸/۴ درصد مهارت خود را در این زمینه کم و یا بسیار کم ارزیابی کردند و از نظر رتبه‌بندی قابلیت‌های اطلاع‌یابی نیز در جایگاه ۱۸ قرار گرفته است. کار با نرم‌افزارهای گرافیکی و ایجاد وبلاگ و وبلاگ‌نویسی نیز در جایگاه‌های ۱۹ و ۲۰ به‌منزله ضعیف‌ترین مهارت‌هایی که اعضای هیئت علمی از آنها برخوردارند، قرار گرفته است.

جدول ۳. مهارت‌های اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی

رتبه	میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	مهارت‌ها
۱	۴/۸۸	۳۹/۵	۳۲/۸	۱۳	۵/۱	۹/۶	ایجاد و مدیریت پست الکترونیک و دریافت و ارسال ایمیل
۲	۴/۶۷	۳۲/۸	۳۵	۱۳	۴/۵	۱۴/۷	دانلود کتاب یا مقاله تمام متن از اینترنت
۳	۴/۶۴	۳۰/۵	۳۴/۵	۱۹/۲	۰	۱۵/۸	کار کردن با نرم‌افزار پاورپوینت
۴	۴/۵۵	۲۴/۹	۳۳/۳	۲۷/۱	۱/۷	۱۳	کار کردن با نرم‌افزار ورد
۵	۴/۴۶	۱۸/۱	۴۵/۲	۱۶/۹	۴/۵	۱۵/۳	جست‌وجوی سریع و آسان منابع، اطلاعات مورد نیاز در فضای اینترنت
۶	۴/۳۸	۱۹/۸	۳۹	۱۸/۱	۶/۲	۱۶/۶	نصب نرم‌افزارهای تخصصی
۷	۴/۲۷	۲۲	۳۳/۹	۱۸/۱	۱/۱	۳۴/۹	کار با نرم‌افزارهای تخصصی مربوط به رشته تحصیلی تان
۸	۴/۲	۱۶/۶	۳۶/۲	۱۶/۴	۱۱/۳	۱۹/۲	تبدیل فرمت فایل‌ها به یکدیگر
۹	۴/۱۲	۱۰/۷	۳۴/۵	۲۸/۸	۸/۵	۱۷/۵	جست‌وجوی سریع و آسان منابع و اطلاعات مورد نیاز در کتابخانه
۱۰	۳/۹۹	۲۰/۳	۲۰/۹	۲۴/۹	۵/۱	۲۸/۸	کار کردن با نرم‌افزار اکسل
۱۱	۳/۸۵	۱۳	۲۶	۲۳/۲	۹	۲۸/۸	تغییر فرمت محتوای مطالب الکترونیکی به فرمت مورد نظر شما
۱۲	۳/۸۴	۱۱/۸	۱۹/۸	۳۴/۴	۹/۱	۳۴/۹	نصب ویندوز
۱۳	۳/۸	۵/۶	۲۴/۳	۳۵	۱۴/۷	۲۰/۳	روش‌های تحقیق کیفی
۱۴	۳/۷۳	۷/۹	۲۳/۲	۳۱/۱	۱۰/۲	۲۷/۷	روش‌های تحقیق کمی و آزمایشگاهی
۱۵	۳/۶۹	۹/۶	۲۰/۳	۲۹/۴	۱۰/۷	۲۹/۹	روش‌های تحلیل آماری
۱۶	۳/۳۳	۴/۵	۲۲	۱۹/۲	۱۰/۷	۴۳/۵	کار با نرم‌افزارهای آماری مانند اسپس، لیزرل، آموس، مینی‌تب، ایویوز و
۱۷	۳/۳۱	۲/۳	۷/۳	۳۸/۴	۲۲/۶	۲۹/۴	آشنایی با سخت‌افزار رایانه
۱۸	۳/۰۷	۲/۳	۱۴/۷	۱۴/۷	۳۴/۹	۴۳/۵	آشنایی و کار با نرم‌افزار انتنوت، بب تکس، رفمن، رتورکز
۱۹	۲/۸۸	۱/۷	۱۳	۱۵/۸	۱۰/۲	۵۹/۳	کار با نرم‌افزارهای گرافیکی
۲۰	۲/۷۸	۴/۵	۳/۴	۱۶/۶	۱۶/۹	۵۸/۸	ایجاد وبلاگ و وبلاگ‌نویسی
۳/۹۲							میانگین کل (از مقیاس ۱ تا ۵)

۴. میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی

سومین بعد رفتار اطلاع‌یابی، استفاده از روش‌ها، ابزارها و تکنیک‌های اطلاع‌یابی است. در جدول ۴ کل منابع و مراجع علمی - پژوهشی اعم از پایگاه‌های اطلاعات علمی داخلی و خارجی موجود در

اینترنت و پایگاه‌های سازمان‌ها و مراجع رسمی گرفته تا منابع و مراجع چاپی و مراکز ارائه اطلاعات علمی درج شده و میزان مراجعه پاسخ‌گویان به هر یک از این منابع و مراجع بررسی شده است. همان‌گونه که در جدول ۴ نشان داده شده است، پایگاه‌های اطلاعاتی مانند الزویر و اسکوپوس رتبه اول را به خود اختصاص داده است. با توجه به اینکه سایت دانشگاه گیلان خود منبعی است که از طریق آن بسیاری از پایگاه‌های اطلاعاتی در آن معرفی شده و امکان پیوند به آنها فراهم شده است، بنابراین مراجعه به این سایت در جایگاه دوم قرار گرفته است. پایگاه‌های اطلاعاتی موسسات تحقیقاتی خارجی و بین‌المللی در جایگاه سوم و پایگاه نمایه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، در جایگاه سوم قرار گرفته است. ترتیب اهمیت مراجعه به سایر منابع و پایگاه‌ها در جدول منعکس است.

جدول ۴. میزان استفاده و مراجعه علمی - پژوهشی به منابع اینترنتی و پایگاه‌های اطلاعاتی

رتبه	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	پایگاه‌های اطلاعاتی
۱	۳/۱۸	۱۸/۱	۳۱/۱	۲۲	۸/۵	۲۰/۳	پایگاه‌های اطلاعاتی نمایه مقالات مانند: اسکوپوس - لزویر ^۱
۲	۳/۰۴	۱۴/۱	۲۸/۸	۲۵/۴	۱۰/۷	۲۰/۹	سایت دانشگاه گیلان
۳	۲/۷	۱۰/۷	۱۹/۸	۲۳/۲	۲۱/۵	۳۴/۹	پایگاه‌های اطلاعاتی موسسات تحقیقاتی خارجی و بین‌المللی
۴	۲/۶۴	۱۲/۴	۲۴/۳	۱۵/۸	۱۰/۲	۳۷/۳	پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی www.SID.ir
۵	۲/۶۲	۷/۹	۱۹/۸	۲۹/۴	۱۲/۴	۳۰/۵	پایگاه‌های اطلاعاتی سازمان‌ها و مراکز علمی خارجی
۶	۲/۶	۷/۹	۲۲/۶	۲۰/۳	۱۹/۸	۲۹/۴	سایت اسما (سامانه هوشمند منابع الکترونیکی)
۷	۲/۵۵	۸/۵	۱۸/۱	۲۷/۱	۱۳	۳۳/۳	پایگاه‌های اطلاعاتی دارای متن کامل کتاب‌های گیگاپدیا ^۲
۸	۲/۵۴	۹	۱۹/۲	۲۵/۴	۹	۳۷/۳	پایگاه اطلاعات نشریات کشور (مگ ایران) ^۳
۹	۲/۵۱	۱/۱	۲۱/۵	۳۲/۲	۱۷/۵	۲۷/۷	سایت‌های دانشگاه‌های داخل کشور
۱۰	۲/۴۶	۱/۱	۱۹/۲	۳۱/۶	۲۰/۹	۲۷/۱	سایت کتابخانه مرکزی دانشگاه گیلان
۱۱	۲/۴۲	۴	۳۰/۹	۲۶	۱۱/۳	۳۷/۹	ویکی‌پدیا
۱۲	۲/۳۷	۹/۶	۱۴/۱	۲۳/۲	۹/۶	۴۳/۵	ای‌اس‌ای وب‌آو نالچ ^۴
۱۳	۲/۳۷	۲/۸	۱۹/۲	۲۲/۶	۲۲/۶	۳۲/۸	سایت‌های دانشگاه‌های خارجی
۱۴	۲/۳۵	۱/۷	۱۵/۸	۳۳/۹	۱۳	۳۵/۶	پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (ایرئاداک)

1. Elsevier - SCOPU
2. Gigapedia
3. www.magiran.com
4. ISI web of knowledge

جدول ۴. میزان استفاده و مراجعه علمی - پژوهشی به منابع اینترنتی و پایگاه‌های اطلاعاتی

رتبه	میانگین	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم	پایگاه‌های اطلاعاتی
۱۵	۲/۳	۵/۱	۱۳/۶	۲۸/۸	۱۱/۳	۴۱/۲	پایگاه‌های اطلاعاتی دارای متن کامل پایان‌نامه‌ها مانند پراپکست ^۱
۱۶	۲/۲۸	۱/۷	۱۱/۹	۳۳/۹	۱۷/۵	۳۵	منابع مرجع الکترونیکی (دائرةالمعارف‌ها، واژه‌نامه‌ها)
۱۷	۲/۲۶	۴	۹	۳۳/۹	۱۵/۳	۳۷/۹	پرتال پایگاه استنادی جهان اسلام
۱۸	۲/۲	۳/۴	۱۰/۲	۳۲/۲	۱۱/۹	۴۲/۴	سایت‌های کتابخانه‌ها در اینترنت مانند آمازون
۱۹	۲/۱۳	۱/۷	۱۳/۶	۲۰/۹	۲۳/۷	۴۰/۱	وبلاگ‌ها و سایت‌های اشخاص حقیقی مانند اساتید، متخصصان و ...
۲۰	۲/۱۲	۰	۱۲/۴	۲۸/۸	۱۸/۱	۴۰/۷	پایگاه‌های اطلاعاتی سازمان‌ها و مراکز دولتی داخلی
۲۱	۱/۹۹	۶/۸	۵/۶	۱۶/۹	۲۰/۹	۴۹/۷	موتور جست‌وجوی پی‌دی‌اف ^۲
۲۲	۱/۹۵	۸/۵	۴	۱۶/۴	۱۶/۴	۵۴/۸	ای‌بی‌اس‌سی‌او ^۳
۲۳	۱/۹۴	۲/۸	۹/۶	۲۰/۳	۱۴/۱	۵۳/۱	سایت‌های آماری مانند بانک مرکزی و مرکز آمار ایران
۲۴	۱/۹۳	۲/۳	۱۱/۳	۱۵/۸	۱۸/۶	۵۲	پایگاه مجلات تخصصی علوم اسلامی و انسانی نور ^۴
۲۵	۱/۸۷	۲/۸	۶/۲	۲۴/۹	۷/۳	۵۸/۸	پرتال مراکز علمی و تحقیقاتی و پژوهشگاه‌های کشور مانند سازمان پژوهش‌های علمی - صنعتی، مرکز تحقیقات فیزیک نظری و
۲۶	۱/۸	۲/۳	۱۰/۲	۱۵/۳	۱۰/۲	۶۲/۱	پایگاه‌های سازمان‌های بین‌المللی مانند یونسکو، آیلو، بانک جهانی و
۲۷	۱/۷۹	۱/۱	۵/۶	۲۱/۵	۱۴/۷	۵۷/۱	سایت مجلس شورای اسلامی و مرکز پژوهش‌های مجلس
۲۸	۱/۷۲	۰/۶	۱۰/۲	۱۲/۴	۱۴/۷	۶۲/۱	دانشیار ^۵
۲۹	۱/۶۴	۰	۱۰/۷	۹/۶	۱۲/۴	۶۷/۲	آرشیو مقالات فارسی ^۶
۳۰	۱/۴۷	۰	۱/۷	۱۴/۷	۱۲/۴	۷۱/۲	سایت موسسات علمی و اطلاعاتی خارجی مانند: نیشن‌مستر ^۷
۳۱	۱/۳۳	۰	۰/۶	۴/۵	۲۲/۶	۷۲/۳	ای‌سی‌ام ^۸
۳۲	۱/۳۳	۰/۶	۰/۶	۵/۱	۱۹/۲	۷۴/۶	لیستا ^۹

1. Proquest
2. PDF search Engin
3. EBSCO
4. noormagezin
5. Daneshyar
6. Nasour
7. Nationmaster
8. ACM
9. LISTA

۵. عملکرد پژوهشی

در این تحقیق، عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه از طریق بررسی تعداد مقالات علمی - پژوهشی، تعداد مقالات همایش‌های ملی و بین‌المللی داخلی و خارجی، تعداد طرح‌های خاتمه یافته درون و برون دانشگاهی و تعداد کتب تألیف و ترجمه شده در طول دو سال منتهی به زمان انجام پژوهش (سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳)، سنجش شد و تعداد پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری راهنمایی یا مشاوره شده به دلیل کاستن از ضریب پایایی حذف شد. همچنین این دو مؤلفه در همه رشته‌ها به‌طور یکسان وجود نداشت. بر اساس نتایج حاصله، به ازای هر عضو هیئت علمی مشارکت‌کننده در پژوهش، ۷۵ درصد مقاله علمی - پژوهشی داخلی، ۷۸ درصد مقاله منتشر شده در نشریات آی‌اس‌آی، ۱/۸۹ مقاله علمی - ترویجی، ۵۳ درصد مقاله ارائه شده در همایش‌های بین‌المللی خارجی، ۵۹ درصد مقاله ارائه شده در همایش‌های بین‌المللی داخلی، ۹۷ درصد مقاله ارائه شده در همایش‌های ملی، ۱/۴۲ عنوان تألیف کتاب، ۷۲ درصد عنوان ترجمه کتاب، ۱/۲۹ عنوان طرح پژوهشی برون دانشگاهی و ۱۸ درصد عنوان طرح پژوهشی درون دانشگاهی در سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ تولید و انجام شده است. هم چنین محاسبه میانگین کل مولفه‌های عملکرد پژوهشی ۹۱ درصد به‌دست آمد، که نشان می‌دهد هر عضو هیئت علمی (در طول دو سال) به‌طور متوسط دارای یک اثر در هر یک از سنجه‌های عملکرد پژوهشی است.

جدول ۵. عملکرد پژوهشی به تفکیک فعالیت‌ها (سرانه)

سرانه	سنجه‌های عملکرد پژوهشی
۰/۷۵	چاپ و پذیرش مقاله علمی - پژوهشی معتبر داخلی
۰/۷۸	چاپ یا پذیرش چاپ در نشریات معتبر ISI
۱/۸۹	چاپ و پذیرش مقاله علمی - ترویجی
۰/۵۳	ارائه مقاله در همایش‌های بین‌المللی (خارجی)
۰/۵۹	ارائه مقاله در همایش‌های بین‌المللی (داخلی)
۰/۹۷	ارائه مقاله در همایش‌های ملی
۱/۴۲	تألیف کتاب
۰/۷۲	ترجمه کتاب
۱/۲۹	انجام طرح‌های پژوهشی برون دانشگاهی
۰/۱۸	انجام طرح‌های پژوهشی درون دانشگاهی
۰/۹۱	میانگین کل

طبقه‌بندی شاخص فوق در سه سطح حاکی از آن است که عملکرد پژوهشی ۲۸/۸ درصد در سطح ضعیف، ۶۵/۵ درصد در حد متوسط و ۵/۶ درصد در سطح خوب است.

جدول ۶. ارزیابی عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان

عملکرد پژوهشی	تعداد	درصد
ضعیف	۵۱	۲۸/۸
متوسط	۱۱۶	۶۵/۵
خوب	۱۰	۵/۶
جمع	۱۷۷	۱۰۰

۶. آزمون فرضیه‌های تحقیق: تأثیر رفتار اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی

نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون حاکی از وجود رابطه معنادار قوی و مستقیم بین میزان آموزش، مهارت اطلاع‌یابی و میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی است، بنابراین فرضیه‌های تحقیق در سطح دو متغیره تأیید می‌شود.

جدول ۷. ضریب همبستگی متغیرهای مستقل با عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان

متغیرهای مستقل			سنجش رابطه با عملکرد پژوهشی
میزان شرکت در دوره‌های آموزشی اطلاع‌یابی	مهارت اطلاع‌یابی	میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی	
۰/۷۵۵	۰/۴۰۸	۰/۲۴۸	ضریب همبستگی پیرسون
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری یک دامنه
۱۷۷			تعداد

به منظور سنجش عوامل مؤثر بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی از تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شد. بر اساس مدل مفهومی تحقیق در معادله رگرسیون، متغیرهای مستقل شامل میزان آموزش، مهارت اطلاع‌یابی و میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی و متغیر وابسته عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان است. نتایج بیانگر معناداری مدل و اثرگذاری متغیرهای مستقل بر واریانس ۶۲ درصد عملکرد پژوهشی است. همچنین بیشترین و کمترین سهم در تبیین واریانس عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان به ترتیب متعلق به آموزش و استفاده از امکانات اطلاع‌یابی است.

جدول ۸. نتایج تحلیل رگرسیون

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد	آزمون معناداری رگرسیون
۰/۷۹	۰/۶۳	۰/۶۲	۲/۵۶	تحلیل واریانس F
متغیرهای مستقل: آموزش، مهارت اطلاع‌یابی و میزان استفاده از امکانات اطلاع‌یابی متغیر وابسته: عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان				
			۹۸/۵	۰/۰۰۰

جدول ۹. نتایج ضرایب رگرسیون

سطح معنی‌داری	ضرایب غیراستاندارد	ضرایب استاندارد		آزمون t	سطح معنی‌داری
		B	خطای استاندارد		
۰/۲۴	۰/۸۵			۰/۳	۰/۷۷
۱/۳۲	۰/۹			۱۴/۷	۰/۰۰۰
۰/۷۲	۰/۲۶			۳/۷۳	۰/۰۰۰
۰/۷۳	۰/۳۵			۳/۰۱	۰/۰۴

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج این تحقیق نشان داد که سه متغیر آموزش، مهارت و میزان استفاده که بر روی هم رفتار اطلاع‌یابی را رقم می‌زنند بر عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی اثر مستقیم و معنی‌دار دارند و این تأثیر نسبتاً قوی بوده و قادر است بیش از ۶۲ درصد تغییرات متغیر وابسته یعنی عملکرد پژوهشی را تبیین کند.

بی‌شک رفتار اطلاع‌یابی و جست‌وجوی اطلاعات در محیط‌های جدید جست‌وجو به میزان مهارت فرد در کار با رایانه و نرم‌افزارها بستگی دارد. افرادی که از مهارت‌های بالایی در زمینه سخت‌افزار و نرم‌افزار و منطق برنامه‌نویسی و مهارت‌های مربوط به کار با سیستم‌های عامل و نرم‌افزارهای آفیس و اینترنتی برخوردارند، بهتر می‌توانند از قابلیت‌های اینترنت در رفع نیازهای اطلاعاتی خود بهره‌گیرند. بنابراین بین مهارت‌های بررسی شده اغلب وابسته به رایانه و نرم‌افزارهای مرتبط با آن است زیرا همان‌گونه که ذکر شد، امروزه بدون آشنایی و یا تسلط به آنها داشتن سواد و قابلیت علمی - آموزشی و پژوهشی معنا نمی‌یابد. با توجه به اینکه کار با رایانه مستلزم آشنایی ولو اندک با مبانی رایانه و از جمله سخت‌افزار و نرم‌افزار و برنامه‌های مختلف است، بنابراین در سنجش میزان مهارت اطلاع‌یابی، این مؤلفه‌ها نیز بررسی شده‌اند.

با توجه به نتایج تحقیق در مجموع می‌توان گفت که مهارت‌های اطلاع‌یابی و آشنایی اعضای هیئت علمی دانشگاه گیلان با پایگاه‌های اطلاعاتی و همچنین تکنیک‌هایی که برای شناسایی، طبقه‌بندی و جست‌وجوی مقالات و منابع علمی وجود دارد در سطح محدود است و لازم است برای بهبود مهارت‌های اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دوره‌های آموزشی یا کارگاه‌های متعددی برگزار نمود و به صورت عملی نحوه استفاده از موتورهای جست‌وجو و شیوه‌های اطلاع‌یابی الکترونیکی را به آنها آموزش داد.

پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی مربوط به مهارت‌های جست‌وجو و مدیریت استناددهی و مدیریت اطلاعات و منابع علمی و همچنین مهارت‌های مربوط به آشنایی با پایگاه‌های اطلاعاتی موجود در وب و همچنین مهارت کار با نرم‌افزارهای تحلیل اطلاعات علمی و نرم‌افزارهای مربوط به تحلیل داده‌ها و واژه‌پردازها جزو دوره‌هایی باشند که برای کلیه اعضای هیئت علمی به تفکیک دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی و بر حسب نیازهای تخصصی و حرفه‌ای آنها متناسب با پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی و نرم‌افزارهای مرتبط برگزار شود.

منابع و مآخذ

- ادهمی، اعظم (۱۳۸۳). «اطلاع‌یابی و رفتار اطلاع‌یابی چیست؟» فصلنامه *اطلاع‌رسانی*. شماره ۱۹ (۳ و ۴). ص. ۳۱-۳۶.
- جهانگیر، غلامحسین (۱۳۷۹). *مطالعه رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های بیرجند*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- دورپناه، محمدرضا (۱۳۸۲). *جست‌وجوی اطلاعات علمی و پژوهشی در منابع چاپی و الکترونیکی*. تهران: چاپار، دبیزش.
- دورپناه، محمدرضا (۱۳۸۶). *ارتباط علمی: نیاز اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی*، تهران: دبیزش.
- دیلمقانی، میترا (۱۳۷۵). *رفتارهای اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی رشته مهندسی مکانیک در کسب اطلاعات تخصصی در پنج شهر تهران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- رازقی، نادر (۱۳۷۵). *بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر فعالیت پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های تهران*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی دکتر منوچهر محسنی، دانشگاه تربیت مدرس.
- روس، کارل گوستاو (۱۳۷۶). «روش خلاق در تعریف نیازهای اطلاعاتی». ترجمه نسرین آخوندی اصل. فصلنامه *علوم اطلاع‌رسانی*. ۱۳ (۲). ص ۴۹-۵۷.
- سلاجقه، مزده (۱۳۸۴). *بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم پزشکی کشور* (پایان‌نامه دکتری). دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز.
- طلاچی، هما (۱۳۷۵). «نیازهای اطلاعاتی متخصصان حوزه علوم پزشکی در ایران و جهان». فصلنامه *کتاب*، ۷(۴)، ص ۴۳-۵۸.
- عزیزی، نعمت‌اله (۱۳۹۲). «بررسی راه‌های بهبود عملکرد پژوهشی اعضای هیئت علمی علوم انسانی»، فصلنامه *راهبرد فرهنگ*، شماره ۲۱، بهار.
- کرمی، نورالله، واحدی فیروزآبادی، محمدکاظم و جعفری، جمشید (۱۳۸۷). «بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزآباد». ماهنامه *اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی*. شماره ۱۲ (مهر ۱۳۸۷). ۱۵-۲۲.
- کوشا، کیوان (۱۳۸۱). ابزارهای کاوش در اینترنت، اصول، مهارت‌ها و امکانات جست‌وجو در وب، تهران: کتابدار.
- مختارپور، رضا (۱۳۸۶). «بررسی و مقایسه رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری در دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز». نما، مجله الکترونیکی *پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران*. ۷ (۲).
- مختارپور، رضا (۱۳۸۷). «بررسی نیازهای اطلاعاتی و رفتار اطلاع‌یابی پرستاران شاغل در بیمارستان‌های آموزشی شهرستان رشت». ماهنامه *اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی*. شماره ۶ (فروردین). ۷۱-۷۶.

تأثیر رفتار اطلاع‌یابی بر عملکرد پژوهشی... ❖ ۱۸۹

❖ سال هفدهم، شماره سی و سوم، بهار ۱۳۹۵

- مقدس‌زاده، حسن (۱۳۸۷). «بررسی میزان سواد اطلاعاتی اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد». ماهنامه *اطلاع‌یابی و اطلاع‌رسانی*. شماره ۸ (خرداد ۱۳۸۷). ۵۷-۶۵.
- مکی‌زاده، فاطمه (۱۳۷۸). «بررسی نیازهای اطلاعاتی استادان دانشگاه شیراز». فصلنامه *کتاب*، دوره دهم، ۲ (۱۳۷۸): ۶۸-۵۶.
- نورمحمدی، حمزه علی (۱۳۷۶). *مطالعه رفتارهای اطلاع‌یابی متخصصان مرکز پژوهشی جهاد سازندگی*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد.
- نوروزی چالکی، عبدالرضا (۱۳۸۰). *بررسی بهره‌گیری پژوهشگران دانشگاه تربیت مدرس از وب جهان گستر*. کتابداری، دفتر سی و هفتم (۱۳۸۰): ۳۴-۱۳.
- نوروزی چالکی، عبدالرضا (۱۳۸۵). «عوامل اصلی و مؤثر در رفتار جستجوگران اطلاعات». فصلنامه *کتابداری و اطلاع‌رسانی*. ۹ (۱). ص ۱۴۴-۱۷۵.
- نوروزی، یعقوب، مهدی تلخایی، مهدی علی‌پور حافظی (۱۳۸۹). «بررسی رفتار اطلاع‌یابی اعضای هیئت علمی دانشگاه اراک در استفاده از اینترنت»، فصلنامه *دانش‌شناسی*، سال سوم، شماره (۱۰)، پاییز.
- نویدی، فاطمه (۱۳۸۶). «اطلاع‌یابی و بررسی رفتار اطلاع‌یابی در محیط‌های جدید جست‌وجو». نما (مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران). ۷ (۱).

Bates, M.J. (1986), "Design of Browsing and Berry Picking Techniques for online search interface" . online Review. 13, 407-424. **Journal of the American Society for information science**, 53(13), 1170-1183.

Bourdieu, Pierre, (1977), **Outline of a Theory of Practice**, Cambridge University Press.
Marchionini, Gary (1995). **information seeking in electronic environments**. NewYork: Cambridge University Press.

Wilson, T.D. 2000. "Human information behavior". **Informing Science** 3(2): 49-55.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی